

Természetesen, Denverben

Denver, Colorado állam legnagyobb városa az Egyesült Államok szívében, a Sziklás-hegység lábánál terül el. Sokan „Egy mérföld magas város”-nak becézik, mert tengerszint feletti magassága 1,609.34 méter, vagyis egy mérföld. Coloradóban a természet szinte kézzel fogható közelségben van, a több ezer méter magas hegyek fel-felbukkannak a város pontosan megtervezett, párhuzamosan futó utcái között. A Ferihegyi repülőtér elhagyva izgatottan néztem elébe, hogy egyéves kalandjaim során választ kapjak a kérdésre: vajon az itt élők mennyire becsülik ezt, mennyit tesznek a természet védelméért?

Denver városa 1858-ban alakult, miután néhány bátor, arany után kutató kansasi fiatalember letelepedett a South Platte Folyó lábánál. Lakossága jelenleg körülbelül 610 ezer fő, ám előrejelzések szerint ez az elkövetkező 20 évben 1,2 millió főre fog növekedni, amely komoly környezeti és logisztikai problémákat jelez előre a településnek. Denver jelenleg az Egyesült Államok huszonnegyedik legnagyobb városa.

Példa értékű szelektív hulladékgyűjtés

Denvert adminisztratív szempontból 80 kerületre osztották, és a város egészét tekintve elmondható, hogy aránylag sok zöld területtel, parkokkal, bicikliúttal (850 mérföldnyi, az autós közlekedéstől elzárt biztonságos bicikliutat építettek ki a folyók és parkok mentén) rendelkezik. Denver egy hasonló méretű európai városhoz képest jóval nagyobb kiterjedésű, és az autó az elsődleges közlekedési eszköz. Ennek következményeként a város egész lakossága elszenvedi az ezzel járó zajt, egészségtelen levegőt, a mozgás hiányát, a baleseteket és a dugóban állás stresszét; míg a szegényebb rétegek problémáit tetőzi az autó fenntartásával járó költségek előteremtésének nehézsége. Bár a várost az 1950-es évekig villamoshálózat fogta össze, mára ez szinte teljesen megszűnt. Ma Denver vezetői ismét igyekeznek fejleszteni a tömegközlekedést, ám a jelenlegi gazdasági helyzet és a „mindenkinek legyen autója” mélyen gyökerező kultúrája miatt erre nehezen lehet elegendő támogatást szerezni a lakosságtól.

Mégis, Denver sok amerikai városhoz képest példa értékű környezetvédelmi szempontból. A város szelektív hulladékgyűjtési rendszerére bárki egyszerűen feliratkozhat, csupán annyit kell tennie, hogy az összes újrahasznosítható hulladékot egy lila színű kukába gyűjti, és a megjelölt napokon kiteszi ezt is a szemeteskukája mellé. A programban a lakosság 65 százaléka vesz részt, 31 kerületben a lakosok több mint 70 százaléka szelektíven gyűjti a hulladékát.

Az USA „legsoványabb” állama

Májustól októberig legalább 10 különböző téren, hetente szerveznek termelői vásárt, ahol a városban vagy a város környékén termelt, szezonális élelmiszereket – elsősorban friss zöldséget és gyümölcsöt – lehet vásárolni, közvetlenül a termelőtől. Ezeket segíti a Denver Városi Kertek szervezet, amely jelenleg 100 közösségi kertet működtet a város határain belül – ennek is 25 százalékát iskolák kertjében, ahol a tanárok, önkéntesek és diákok kertészkedhetnek együtt. A kertek nagy része alacsony vagy közepesen alacsony jövedelmű kerületekben található, ahol az arra leginkább rászorultaknak segít egészséges és olcsó ételhez jutni. A fentiek kívül jelen vannak a nagyobb bolthálózatok (Whole Foods, Vitamin Cottage, Sunflower Market), amelyek a helyi, organikus és szezonális élelmiszerek árusítására helyezik a hangsúlyt. Valószínűleg mindez hozzájárul ahhoz, hogy Colorado állam és benne Denver az USA „legsoványabb” állama. Egy 2010-es tanulmány szerint egyedül Colorado államban van 20 százalék alatt az elhízott felnőttek aránya (19,1 százalék).

Nem csoda, hogy az egészséges és környezettudatos életvitel teret nyeresével a helyi üzletek, éttermek is egyre nagyobb figyelmet fordítanak a fentiekre. Sok a helyi specialitások fontosságát hangsúlyozó étterem, a kizárólag környezetben lebomló szereket alkalmazó tisztító, és az utóbbi időben felbukkant néhány, csupán helyi termékeket árusító kisbolt. A város évente több „zöld” rendezvénynek ad otthont, a helyi kongresszusi iroda támogatja az itt lezajló konferenciák környezetbarát megrendezését.

Denverben a napsütéses napok száma évente átlagosan meghaladja a 300-at, ezért itt valóban megéri a napkollektorok felszerelése, amelyet a helyi vezetés is támogat. Bár nagyobb részben magántőke befektetésével megvalósuló projekt, mégis jó példa erre a város 12 iskolájának napenergiára való átállításának terve a jelenlegi tanévben. Mindemellett pedig a városban számtalan helyen megtalálható biciklikölcsönző állomásokat is a nap ereje működteti.

„Önkéntes” tapasztalatok

Az Egyesült Államokban az önkénteskedésnek, az adományozásnak igen nagy hagyománya van. Cégek csapatépítő programként nonprofit szervezetekkel fognak össze és önkéntes napokat szerveznek, illetve számtalan honlap kínál lehetőséget, hogy mindenki egyénileg is megtalálja a személyiségéhez, érdeklődéséhez és szabadidejéhez illő

önkéntes lehetőséget. Ez tarthat az egyszeri alkalomtól egészen a heti néhány óráig terjedő elkötelezettségig. Sokan rendes munkaidejükön túl vállalnak önkéntes munkát, továbbá van néhány példamutató vállalat, amelyek támogatják, hogy munkatársaik munkaidőn belül vegyenek részt önkéntes projekteken – ez lehet akár a fizetett munkaidő öt százaléka is. Sok for-profit vállalat jutalmazza vagy meg is követeli, hogy a hozzájuk jelentkezők fel tudjanak mutatni bizonyos önkéntes munkatapasztalatot. Így nem meglepő, hogy sok fiatal az egyetem alatt – vagy az után, karrierépítés előtt – egy-két évre szegényebb országokba utazik például a Peace Corps segítségével, hogy ott a helyieket segítse; vagy az AmeriCorps támogatásával talál gyakorlati helyet az USA-n belül.

Denverben is sok szervezet nyújt lehetőséget a környezetvédelemmel kapcsolatos önkéntes munkára. Mivel ott-hon a Zöldsarok (www.zoldsarok.eu) szerkesztőjeként volt egyedül önkéntes tapasztalatom, kíváncsi voltam, hogyan működik egy amerikai nonprofit szervezet. A Groundwork Denver (GWD) nevű szervezetnél kezdtem önkénteskedni 2010 szeptemberében. Szívesen fogadtak, és nem tapasztaltam semmiféle megkülönböztetést vagy elutasítást amiatt, hogy egy kis, sokak által nem ismert európai országból jöttem. A GWD munkatársai közül a legtöbben érdeklődve kérdezgettek Magyarországot és az otthoni környezetvédelmi helyzet felől. A szervezet 2002-ben alakult egy tanulmány hatására, amely rámutatott, hogy bár Denver nagy része rendezett, parkokkal és bicikliutakkal szelvényezett, sok terület képtelen az effajta infrastruktúra kiépítésére, mivel ehhez nincs sem politikai ereje, sem elegendő forrása.

Lakosságot segítő programok

A GWD kizárólag olyan kerületekben dolgozik, ahol jellemzően alacsony jövedelmű emberek élnek. A szervezet elsősorban állami forrásból és adományokból tartja fenn

magát, s több programmal is segíti a lakosságot. Az energia audit során a GDW tagjai rámutatnak a házakban azokra a területekre, ahol energiát lehetne spórolni (nyílászárók, túl meleg víz, szigetelés, elavult mosó- és szárítógép, régi hűtő stb.). Az adott családban az egy főre eső jövedelem szintje meghatározza, hogy a GDW és együttműködő szervezetei (lehet ez a város, a kerület, vagy egyéb nonprofit szervezetek) mely problémák megoldásában tudnak segíteni. Van, ahol energiatakarékos izzókat adnak a családnak, máshol lecserélik a hűtőszekrényt, de van, ahol a ház egészét leszigetelik, az ott lakók számára térítésmentesen.

Az ólommérgezés csökkentése projektben a GDW együtt dolgozott a város e célra alapított bizottságával. A GDW feladata azoknak a házaknak a felkutatása, amelyek nagy valószínűséggel ólommérgezést okozhatnak az ott élőknek.

Napkollektorok felhelyezése alacsony jövedelmű emberek lakta kerületekben, bérelhető lakásokat nyújtó épületekre – ezt a projektet a szervezet az Energiaügyi Minisztériummal közösen valósította meg 2008-ban és 2009-ben.

A „Villanykörte a tornácón” projekt keretében önkéntesek körbejárnak a kerületekben, és felajánlják a lakosoknak, hogy ingyen kicserélik a verandájukon található villanykörtét energiatakarékos izzóra. A projekt célja, hogy a szervezet személyesen juttasson információt a lakoságnak, válaszoljon a kérdéseikre, és így feloldja a klímaváltozással kapcsolatos esetleges féltrejelzéseket. A villanykörte kicserélése mellett a lakosok feliratkozhatnak a szelektív hulladékgyűjtési programra, kérhetik egy fa elültetését a kertjükbe, és lemondhatják a postaládájukba érkező reklámokat. A projekt tehát nemcsak a szén-dioxid-kibocsátást és az energiahasználatot csökkenti, hanem egy stabil pontot kínál a lakoságnak, ahova kérdéseikkel fordulhatnak.

A tömegközlekedés használatának elterjesztése is a GDW céljai között szerepel. E projekt keretében a szervezet a helyi tömegközlekedési vállalattal együttműködve ingyenes buszjegyeket oszt, egyéni megkeresésre útvonalat tervez, és félnapos városi túrákat szervez, amelyeken a résztvevők a város által kínált összes alternatív közlekedési eszközt kipróbálhatják. Bár Denverben nincs metró vagy villamos, a város buszhálózata jól kidolgozott és egyszerűen használható. A legnagyobb probléma a buszhasználókat körülvevő „megbélyegzés” – leginkább azok ülnek buszra, akiknek nincs autójuk – és az ebből eredő féltékenység. A GDW célja, hogy ezt a frusztrációt megszüntesse, és rámutasson a tömegközlekedés hasznosságára a mindennapi életben.

Helytállás, külföldiként

A fentiekén kívül a Groundwork Denver évente újabb és újabb pályázatokra jelentkezik, és programokat indít. Célja, hogy a közösséget bevonva, velük együttműködve érjen el változást, hiszen minden kis lépéssel – legyen az egy villanykörte kicserélése, vagy egy autós út lecserélése buszozásra – közelebb kerülnek az emberek viselkedésének megváltoztatásához, amely nélkül nem lehetséges a környezetük megmentése. Számomra pont ez, vagyis a lakosokkal való közvetlen kapcsolatfelvétel volt az egyik legnehezebben megszokható munka. Érdekesség, hogy ugyan törvénytelen a postaládákba szórólapot dobni, de nem szabályellenes a bejárati ajtóra vagy a kerítésre ragasztani egy

darab papírt, vagy akár bekopogni és beszélgetést kezdeményezni az ott lakókkal. Bár az ideköltözésem után szinte rögtön feltűnt, hogy az emberek itt sokkal barátságosabban és kevésbé gyanakvóak, mint Magyarországon, mégis nehéz volt átlépni a félelmemen, hogy rám csapják majd az ajtót, kiabálnak és beperelnek magánterület-sértésért. A kerületben, ahol a projekt keretében dolgoztunk, ráadásul sehol sem láttam kerítést, ami számomra szintén szokatlan volt. Akaratlanul is eszembe jutott néhányszor, hogy ebben az országban bizony törvényes a fegyverviselés. Szerencsére semmiféle atrocitás nem ért, sőt, sok emberrel hosszú beszélgetésbe elegyedtünk különböző környezetvédelmi problémákkal kapcsolatban. Úgy vettem észre, hogy mind ebben az akcentusom még segített is, mert sokakat igen meglepett, hogy külföldiként a helyiek helyzetén próbálok javítani – valószínűleg inkább az a megszokott, hogy a helyiek mennek külföldre segíteni.

Tanuljunk a pozitív példákából!

Mielőtt Amerikába jöttem, sokszor hallottam sztereotípiákat, miszerint itt felületesekek az emberek, mindig mindenki mosolyog, és ez milyen álszent, hogy rosszabbakat ne is említsek. Véleményem szerint az amerikai emberek semmivel sem butábbak, hazugabbak vagy felületesebbek, mint mások. Ez egy 300 milliós, szinte felfoghatatlanul nagy kiterjedésű ország, tele természeti szépségekkel és többnyire nyitott, befogadó emberekkel. Természetesen van,

aki nem tudja, hol helyezkedik el Magyarország, vagy hogy tagja vagyunk-e az Európai Uniónak. De kérdem én: hányan tudnánk felsorolni az összes amerikai államot? Vaktérképen megmutatni az összes afrikai vagy ázsiai ország fővárosát? Valóban, az amerikai értékek mások, és ezzel vagy egyetértünk, vagy nem, de talán a legjobb, ha kinyitjuk a szemünket, észrevesszük a pozitívumokat, és tanulunk belőlük.

A nonprofit szervezetek, hasonlóan a hazaiakhoz, anyagi gondokkal küszködnek. Amikor a GWD-hez kerültem, összesen öt állandó alkalmazottjuk volt. Ezenkívül részidőben dolgozott három munkatárs egy-egy projekten, illetve két gyakornok és három időnként bejáró önkéntes. A gyakornokokat a saját iskolájuk fizette, a részidős munkaerőt pedig az adott pályázat költségvetéséből finanszírozták. Néhány hónappal az érkezésem után helyi választások is voltak, amelyek kimenetele nagyban befolyásolta néhány munkatárs pozícióját – nyílt titok volt, hogy néhány politikus befagyasztaná a környezetvédelmi projekteket. Szerencsére azonban a választások a GWD számára pozitív eredménnyel zárultak.

Varga Judit